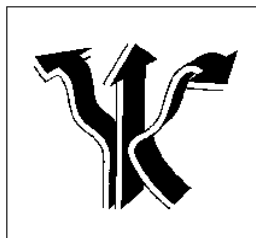

**ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
«ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ»**

МАУП

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
СТУДЕНТІВ
з дисципліни**

**«ПРОЕКТУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ»
(для бакалаврів)**

Київ 2016

Підготовлена доцентом кафедри соціології та соціальної роботи *Грабовенко Н.В.*

Затверджено на засіданні кафедри соціології та соціальної роботи
(протокол № 5 від «09» грудня 2016 р.)

Схвалено Вченою радою Українсько-Азербайджанського Інституту соціальних наук і самоврядування Г.А. Алієва (протокол № 5 від 28.12.2016 р.)

Грабовенко Н.В. Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни «Проектування соціальних технологій» (для бакалаврів). – К.: МАУП, 2017. – 37 с.

Методичні рекомендації містять пояснювальну записку, зміст самостійної роботи студентів, питання для самоконтролю, список літератури.

© Міжрегіональна
Академія
управління персоналом
(МАУП), 2016

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Самостійна робота студентів в рамках навчальної дисципліни «Проектування соціальних технологій» передбачає формування самостійності у здобутті знань, способах оволодіння складними вміннями і навичками бачити зміст та мету роботи, організувати власну самоосвіту, вміння по-новому підходити до вирішення питань, оптимізувати пізнавальну і розумову активність і самостійність, здатність до творчості.

Чітке планування є необхідною умовою для успішної самостійної роботи. Наукою і практикою встановлено, що лише самостійна робота дозволить студенту засвоїти систему знань, глибоко вникнути в суть науки, оволодіти необхідними навичками, розвинути свої здібності і таланти. Без добре організованої та планомірно здійснюваної самостійної роботи немає і не може бути справжньої вищої освіти та наукового пізнання.

Самостійна робота, будучи найважливішим засобом освіти, має будуватися на основі наукової організації розумової праці, яка вимагає дотримання наступних положень:

- визначити свої можливості, знати свої позитивні сторони і недоліки, особливості своєї пам'яті, уваги, мислення, волі;
- знайти найбільш придатні для себе методи самостійної роботи і піклуватися про їх удосконалення;
- починаючи роботу, встановити її мету (навіщо я працюю, що маю досягти в своїй роботі);
- скласти план роботи і працювати, дотримуючись цього плану (що і в який термін я маю виконати);
- здійснювати самоконтроль, самоперевірку в процесі роботи;
- вміти створити сприятливу обстановку для своєї роботи і постійно покращувати її;
- виконувати вимоги гігієни праці, створювати гігієнічні умови для праці;
- працювати щодня, систематично, а не від випадку до випадку.

В умовах організації освітнього процесу у вищому навчальному закладі, збільшенні обсягу навчального матеріалу, який рекомендований студентам на самостійне опанування, неможливо обійтись без самостійної роботи студентів як в аудиторній, так й позааудиторній час. Індивідуальний пошук знань важливий, адже сприяє розвитку допитливості, зацікавленості, орієнтує на дослідницьку роботу теоретичного або дослідно-експериментального рівнів.

Активну участь в організації самостійної роботи студентів бере викладач, який, враховуючи освітні можливості студентів, чітко визначає обсяг та складність самостійної роботи; рекомендує різноманітні форми самостійної роботи; допомагає оволодівати методами самостійної роботи; періодично здійснює контроль за перебігом самостійної роботи студентів.

Метою курсу «Проектування соціальних технологій» є ознайомити студентів з теоретичними основами проектування соціальних технологій, їх основними принципами, типологією, теоретичними основами розробки.

Дисципліна «Проектування соціальних технологій» має загальний обсяг 120 годин, з них 24 год. - лекції; 12 год. – практичні та семінарські заняття, 64 год. - самостійна робота.

Засоби контролю знань студентів з дисципліни:

- *поточний контроль* студентів проводиться з метою перевірки засвоєння ними основних положень лекційного матеріалу. Він здійснюється на семінарських заняттях, шляхом опитування (письмового та усного), тестування, прослуховуванням доповідей та рефератів студентів, оцінки якості відповідей на контрольні запитання та індивідуальні та творчі завдання;

- *підсумковий (модульний) контроль* – здійснюється за рахунок аналізу результатів модульних контролів студентів за темами навчальної дисципліни. Підсумкова оцінка розраховується як сумарний бал успішності кожного студента за заліковими модулями навчальної дисципліни та під час проведення іспиту за означеним у навчальній програмі переліком питань;

- *підсумково-модульний контроль за дисципліну* здійснюється з урахуванням середньозваженого усіх оцінок за залікові модулі. Підсумково-модульна оцінка може перескладатися з метою її підвищення в період проведення тижнів академічного контролю за означеними у навчальній програмі переліком питань.

ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З ДИСЦИПЛІНИ «ПРОЕКТУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ»

З дисципліни «Проектування соціальних технологій» рекомендуються такі види самостійної роботи:

- самостійне вивчення й поглиблене опрацювання певних тем дисципліни та окремих питань;

- вивчення матеріалу лекцій за конспектами, підручниками і спеціальною літературою;

- підготовка до семінарських занять за допомогою статей з наукових періодичних журналів та авторефератів дисертацій;

- виконання індивідуальних завдань;

- виконання творчих завдань;

- підготовка до модульного тестування;

- написання рефератів;

- підготовка доповідей на студентські наукові конференції.

Зміст самостійної роботи з дисципліни «Проектування соціальних технологій»

Тема 1. Проектування соціальних технологій: загальні принципи, формулювання проблеми

При самостійному опануванні навчального матеріалу доцільно звернути увагу на *наступні питання*:

1. Соціальне проектування як конструювання соціальної дійсності.
2. Загальні принципи проєктивної діяльності.
3. Формулювання проблеми.
4. Розробка концепції проєкту. Оцінка життєздатності проєкту.

Проектування (від лат. *projetus* - *кинутий вперед*) – специфічна діяльність, результатом якої є науково-теоретично і практично обґрунтоване визначення варіантів прогнозованого і планового розвитку нових процесів і явищ. Проектування - одна із форм відображення дійсності, процес створення прообразу (прототипу) об'єкта, явища чи процесу.

Метою проектування є перетворення об'єктивної дійсності, коли створюються (чи передбачається створення) об'єкти, явища, процеси, які б відповідали бажаним якостям.

За своєю сутністю проектування охоплює практично всі сфери діяльності людини і суспільства, тісно взаємодіючи, з однієї сторони, із прогнозуванням, з іншої - з плануванням та іншими функціями управління.

У сучасних умовах зростаючою потребою стає проектування соціальних систем, яке в принципі зводиться до визначення майбутнього стану конкретного соціального об'єкта, процесу в межах певної програми і плану.

Соціальне проектування стало науковою і практичною проблемою не так давно. Ще в 70 рр. ХХ ст. переважно писали про соціальне планування.

Серед найбільш частих дефініцій проектування, що зустрічаються у вітчизняній і зарубіжній літературі, можна назвати такі:

- проектування - пристосування засобів, що є в наявності, для досягнення мети, координація складових частин чи окремих дій для отримання необхідного результату;
- проектування - це конструювання варіантів оптимального з так званої мети, майбутнього стану об'єкта;
- проектування - це моделювання дій щодо їх здійснення, допоки не з'явиться повна впевненість у кінцевому результаті;
- проектування - прийняття рішень в умовах невизначеності.

Узагальнюючи, можна визначити соціальне проектування як конструювання соціальної дійсності.

Основними елементами проєктної діяльності, її найважливішими теоретичними категоріями є конструювання, система, об'єкт, суб'єкт проектування, методи соціального проектування, умови проектування, механізми соціального проектування.

Основною метою соціального проектування як специфічної управлінської діяльності є створення проектів. Соціальний проект призначається для відображення майбутнього бажаного стану системи, що виникає внаслідок певних дій людей, за наявності певних фінансових, трудових, матеріальних і інших ресурсів, у тому числі інтелектуальних, пізнавальних, евристичних, ціннісних. Соціальний проект являє собою такий різновид програми, де відображені не тільки актуальні орієнтири, загальні завдання, а й уточнені терміни досягнення конкретних завдань, скоординовані зусилля виконавців на основі глибокого вивчення початкового рівня розвитку об'єкта і використання соціальних нормативів.

Алгоритми вирішення соціальних проблем не можуть розроблятися без врахування *основних принципів проектування*:

- принцип наукового обґрунтування;
- принцип соціальної доцільності і цілезумовленості, що передбачає відповідність очікуваних результатів нормативним (ціннісним) цілям суспільного розвитку;
- принцип відповідності змін, що проектуються, фізіологічній, психічній і соціальній природі людини;
- принцип комплексності, інтегративності, співставлення різних видів моделей;
- принцип реалістичності і можливості для реалізації, що передбачає не тільки адекватну постановку цілей, а й опору на дійсні, що піддаються обліку, соціальні ресурси.

Засобами здійснення соціального проектування є ті засоби, за допомогою яких забезпечується, аналізується і переробляється інформація про стан систем і процесів, тенденції їх розвитку, виникнення і розвиток проблемної ситуації, потреби суб'єктів. Тепер широке поширення отримали технічні засоби проектування, у тому числі системи автоматизованого проектування.

Література[1,8,9,12,29, 31]

Тема 2. Соціальний проект в державному управлінні: обґрунтування доцільності

При самостійному опануванні навчального матеріалу доцільно звернути увагу на *наступні питання*:

1. Основні показники доцільності соціального проекту.
2. Оцінювання та обґрунтування соціальних проектів.

Результатом соціального проекту є корисний ефект – соціальне благо, яке є наслідком використання заінтересованими сторонами продукту даного проекту.

Відповідність результатів проекту (корисного ефекту) стратегічній меті, завданням, потребам заінтересованих осіб та ресурсним можливостям здійснення заходів обумовлює доцільність його реалізації.

Доцільність соціального проекту є основним критерієм його відбору донором (інвестором) для фінансування.

Інвестування у вітчизняні соціальні проекти, відбувається, переважно, через механізм багатоканального фінансування, домінантою якого є **фандрайзинг**. Це обумовлює необхідність врахування низки принципових вимог донору при розробленні проектної пропозиції, найголовнішою з яких є доведення доцільності фінансування. Отже, *умовою започаткування і реалізації соціальних проектів є обґрунтування їхньої доцільності* – цінності, значимості, корисності, ефективності, прийнятності й здійсненності у визначений період часу.

Обґрунтування доцільності та здійсненності проектів, як правило, наводиться в ТЕО або бізнес-планах. Аналіз діючих стандартів бізнес-планування, науково-методичних праць з бізнес-планування і розроблення інвестиційних проектів, а також нормативно-правових джерел дозволяє стверджувати, що для реалізації соціальних проектів відсутні спеціальні технології бізнес-планування. Як наслідок, стандартні технології адаптуються до конкретних умов ініціаторами соціальних проектів на основі власного досвіду, бачень, переконань. Це здебільшого є причиною суб'єктивізму.

Отже, актуальним питанням розвитку технології розроблення соціального проекту є обґрунтування об'єктивного методичного підходу до доведення доцільності його реалізації та фінансування.

Досвід розроблення соціальних проектів та участі в їх реалізації як на національному, так і на місцевому рівнях, дозволяє припустити, що важливими **показниками доцільності соціального проекту** є:

- відповідність проектної пропозиції пріоритетним напрямам розвитку, що затверджені програмними та стратегічними документами розвитку держави; території реалізації проекту; стратегічно важливим інвестиційним проектам та цільовим програмам;

- тривалість досягнутого ефекту;

- соціальна резонансність: відчутність результатів проекту для поліпшення якості життя значного прошарку громадян;

- значущість (цінність) результатів реалізації проекту з позицій державного, суспільного та приватного сектору;

- ефективність соціального проекту.

Отже, *доцільність соціального проекту обґрунтовують за двома напрямками:*

- 1) відповідність соціального проекту цілям і потребам всіх заінтересованих сторін – доведення доцільності соціальних змін;

- 2) ефективність соціального проекту – доведення доцільності інвестування.

1. Відповідність соціального проекту цілям і потребам всіх заінтересованих сторін. Інформація за даним напрямом має включати обґрунтування відповідності, тривалості, значущості (цінності), мультиплікативності досвіду проекту, соціальної резонансності очікуваних

ефектів соціального проекту для суспільного прошарку, території його реалізації й держави у цілому, а також, за потребою, оцінку впливу проекту на навколишнє середовище.

Насамперед, необхідно обґрунтувати відповідність цілей соціального проекту пріоритетним напрямам розвитку, що затверджені програмними та стратегічними документами розвитку держави на період до 2020 року; програмам розвитку території реалізації проекту; стратегічно важливим інвестиційним проектам та цільовим програмам за напрямами соціального розвитку. Це дозволить визначити доцільність реалізації представленої проектною пропозицією через її відповідність пріоритетним напрямам соціального розвитку України.

Значущість результатів реалізації соціального проекту дозволить виявити доцільність реалізації представленої проектною пропозицією через очікуваний вплив як на цільові групи так й на територію реалізації проекту.

Значущість (цінність) результатів реалізації проекту зазвичай визначається як вигода, котру отримують всі заінтересовані сторони у випадку реалізації проекту. При цьому повинна виконуватися вимога гармонізації цінності результатів проекту, яку необхідно розглядати, як мінімум, в двох аспектах – гармонізацію зі стратегічними цілями організації, що реалізує даний проект, та гармонізацію цінностей всіх заінтересованих сторін. При цьому, безперечно, значущість результатів проекту може досить вагомо розрізнятися для різних груп заінтересованих сторін. Проте ймовірність успішної реалізації проекту значною мірою залежить від того, наскільки великою та рівною є значущість його результатів для всіх заінтересованих сторін.

Значущість результатів необхідно розглядати на основі визначення цільових груп проекту.

Тривалість, сталість результатів соціального проекту – одна з важливіших характеристик доцільності проекту. Насамперед, це демонструє донору (інвестору), що витрачені ресурси не просто забезпечили очікуваний ефект, але й продовжують у певному періоді позитивно впливати на представників цільової групи, отримувачів послуг.

Тривалість, стійкість проекту може визначатися щонайменше за двома показниками: поява стійких взаємозв'язків або мереж та створення інноваційних соціальних технологій.

Дані властивості проекту сприяють тому, щоб прирощення соціального капіталу, яке відбулося в ході виконання проекту, було збережено.

Соціальні мережі і соціальні технології є повноправним інструментальним доповненням до обґрунтування доцільності соціального проекту через сприяння розширенню меж довіри.

Соціальна резонансність очікуваних ефектів проявляється через відчутність результатів проекту для поліпшення якості життя значного прошарку громадян, а не тільки цільової групи проекту. Це дозволить довести доцільність соціального проекту через доведення змістовності запланованих заходів, кожний з яких на виході є проміжним продуктом,

здатним змінити чинну соціальну ситуацію, задовольняючи потреби більшої кількості людей, ніж цільова група (бенефіціари). Це можуть бути нові знання, вміння, навички; корисні, соціально значимі зв'язки, знайомства, можливості комунікації, взаємодії, партнерства. Саме це впливає на результат проекту, створюючи більш масштабний корисний ефект.

Мультиплікативність досвіду соціального проекту доводить доцільність реалізації проекту через обґрунтування того, що напрацювання проекту можуть бути використані в інших організаціях, громадах, на територіях.

Також важливо вказати, які інструменти чи засоби інформаційного, методичного, нормативного, організаційного та іншого характеру, що напрацьовані у процесі виконання проекту можуть бути застосовані з метою забезпечення поширення (перенесення, тиражування) результатів проекту в інші організації, громади, території.

Оцінка впливу проекту на навколишнє середовище має велике значення при обґрунтуванні його доцільності, особливо, коли проектна пропозиція подається для розгляду фінансовим інститутам розвитку (Світовий банк або ЄБРР). У цьому аспекті слід наголосити на важливому документі, який регулює відносини, що виникають при розробленні та затвердженні стратегічних планів територіального розвитку і комплексних територіальних програм соціально-економічного розвитку – **Модельний закон про стратегічну екологічну оцінку, прийнятий на 36 пленарному засіданні Міжпарламентської Асамблеї держав-учасників СНД.**

Відповідно, концепція проекту, яка буде оформлена у вигляді проектної пропозиції для фінансування за різними умовами відбору (за конкурсом, як складова програми тощо) повинна відображати інформацію, яка чітко засвідчує, що даний соціальний проект є доцільним з точки зору його відповідності цілям і потребам всіх заінтересованих сторін та забезпечує позитивні соціальні зміни. Для того, щоб отримати якісну і об'єктивну інформацію щодо характеристики відповідності та обґрунтувати на цій основі доцільність проекту, необхідно визначити очікувані ефекти від реалізації соціального проекту у державному масштабі, регіональному масштабі, для території реалізації проекту, на локальному рівні.

Ефект – це результат, наслідок яких-небудь дій, заходів; корисний результат діяльності. Ефект є абсолютним показником і характеризує результат.

За характером впливу результатів проекту на соціальну ситуацію можна виділити:

- *інституціональний ефект* – полягає в отриманні організаційно-правових результатів від розвитку нових інститутів суспільних відносин. Інституціональний ефект соціальних проектів відображає політичні та юридичні інтереси заінтересованих сторін проекту у встановленні певних регуляторних режимів.

Наприклад, інститут соціального замовлення; механізм державно-приватного партнерства.

- *економічний ефект* – полягає в отриманні економічних результатів від заходів проекту як в цілому для держави/суспільства, так і для кожного суб'єкта інвестицій. Економічний ефект соціальних проектів за відповідною системою показників має відображати інтереси економіки країни в цілому, а також регіонів, галузей, організацій і підприємств, що беруть участь у реалізації соціальних нововведень.

Наприклад, прибуток соціальних підприємств.

- *науково-технологічний ефект* – це технологічні нововведення, що впливають з результатів наукових досліджень закономірностей розвитку соціальної системи/ процесів/явищ: інноваційні соціальні технології, удосконаленні процедури надання соціальних послуг та соціальної допомоги, нові технології роботи з вразливими верствами населення тощо.

Наприклад, інноваційність продукту соціального проекту – впровадження у діяльність КУ «Центр реінтеграції» методів мотивації підопічних до створення спільнот та методів соціальної роботи з ними; створення на базі КУ «Центр реінтеграції» соціальних майстерень;

- *соціальний ефект* – відображає зміни умов діяльності людини в суспільстві. Його прояв спостерігається у змінах характеру та умов праці, підвищенні життєвого рівня населення, поліпшенні побутових його умов, розширенні можливостей духовного розвитку особистості, у змінах стану довкілля.

Залежно від цілей соціального проекту, для оцінювання його доцільності визначальним може бути будь-який із перерахованих ефектів, а інші виступатимуть як додаткові. Найголовніше, щоб кожний із ефектів обов'язково був визначений для держави/суспільства в цілому, для території реалізації проекту, для цільових груп (бенефіціарів) проекту.

Природно, соціальний ефект є домінуючим для соціального проекту. Класик науки державного управління Г. Атаманчук вважає, що соціальний ефект – це сукупний та загальний позитивний результат, що одержує суспільство як під час виробництва того або іншого продукту (послуги) або виконання певного роду робіт, так й під час споживання відповідних матеріальних, соціальних та духовних цінностей.

Таким чином, надання повної та об'єктивної інформації за наведеними вище показниками соціального проекту дозволить зробити висновок про доцільність реалізації конкретного проекту як засобу здійснення певних соціальних змін з метою задоволення потреб заінтересованих осіб.

Доцільність за першим напрямом – це доведення того, що запропонований у проекті спосіб розв'язання описаної проблеми може бути підтверджений конкретними результатами.

Загальноприйнятим підходом до обґрунтування доцільності комерційних проектів є оцінювання фінансової та економічної ефективності. В некомерційних соціальних проектах також створюється певний економічний результат, але не він є основним і визначаючим, а соціальне благо. Тим не менш, для реалізації соціального проекту необхідні грошові та

інші матеріальні засоби, що обумовлює необхідність проведення аналізу соціальної ефективності інвестицій.

Деякі науковці пропонують при оцінці та аналізі соціальних проектів повністю замінити традиційні показники ефективності (наприклад, чистий дисконтований дохід, внутрішня норма доходності) новими. Проте слід зазначити, що у більшості випадків фінансові установи все одно розглядають проекти, у тому числі і соціальні, на основі традиційних показників. Крім того, на жаль, загальноприйнятих методик оцінки ефективності соціальних проектів, успішно апробованих на практиці, поки ще не існує. На наш погляд це пов'язано з тим, що найбільшій увазі дослідники приділяють не оцінці ефективності некомерційних соціальних проектів, а питанням соціальної ефективності інвестиційних проектів. Також, досі не існує загальновизнаного єдиного підходу до тлумачення понять «ефективність соціального проекту».

2. Ефективність соціального проекту. Головною метою будь-якого соціального проекту є створення вигод для суспільства, тобто позитивний соціальний ефект.

Як соціальні вигоди від реалізації проектів у суспільному секторі можуть виступати: зниження рівню безробіття або злочинності; створення нових високооплачуваних робочих місць; зміни у структурі зайнятості населення; розширення спектру соціальних послуг або зниження їх вартості тощо.

Чисті поточні вигоди від реалізації соціальних проектів згідно з методикою СВА-аналізу розраховуються за тією же формулою, що використовується для комерційних проектів:

де NPВ – чисті поточні вигоди (net present benefit);

Vt – вигоди в момент часу t

St – витрати в момент часу t;

d – соціальна ставка дисконтування;

n – життєвий цикл програми/проекту.

Проте, розрахунок величини d – соціальної ставки дисконтування, здійснюється за принципово іншими підходами.

Ринкова ставка дисконтування не може застосовуватися для оцінки ефективності соціальних проектів, оскільки часто для передбачених їх реалізацією продуктів або послуг ринкових аналогів не існує.

Методика оцінки ставки дисконтування для соціальних проектів за моделлю оцінки соціальних міжчасових переваг розроблена І.Сенчою, і використовується при оцінці соціальних проектів, що реалізуються органами публічної влади.

Запропонована методика є необхідною при експертизі некомерційних соціальних проектів, оскільки саме вона дозволяє порівнювати грошовий еквівалент соціального ефекту від їх реалізації та відкидати заведомо неефективні проекти на етапі їх попередньої оцінки, що дозволить знизити ризик прийняття невірних управлінських рішень у суспільному секторі та оптимізувати витрати бюджету.

Дана методика дозволяє довести доцільність фінансування некомерційного соціального проекту. При прийнятті рішення про доцільність вкладення коштів в реалізацію соціального інвестиційного проекту фінансові організації обов'язково проводять *аналіз соціальної ефективності інвестицій* (SROI - Social Return on Investment).

В основі аналізу соціальної ефективності покладено аналіз витрат, вигод та соціальний аудит, спрямований на виявлення соціальної цінності (social value), що створюється проектом, шляхом знаходження матеріальних, фінансових і не фінансових еквівалентів для соціальних результатів.

Аналіз SROI вимірює цінність створюваних благ і витрати на створення цих благ. Формально соціальна ефективність інвестицій являє собою відношення чистої доданої цінності благ до чистої доданої вартості інвестицій.

Наприклад, відношення 3 до 1 означає, що одна гривня інвестиції створює на три гривні соціальних результатів. Проте, аналіз соціальної ефективності інвестицій – це не визначення одної єдиної цифри. Навпаки, сама суть аналізу SROI полягає в тому, що один або кілька показників, якими б цінними вони не були, не можуть показати соціальні результати проекту, так як ці результати мають достатньо складну природу. Таким чином, аналіз соціальної ефективності являє собою методику для дослідження ланцюга створення соціальної цінності через формування загального інформаційного простору, що дозволяє обговорювати суспільно значимі результати з усіма заінтересованими сторонами.

Основними принципами аналізу SROI є:

- увага на заінтересовані сторони та розвиток соціальної мережі;
- використання карти результатів або дорожньої карти з метою моніторингу як проект впливає на зміни та створює суспільну цінність;
- увага на відповідність результатів проекту пріоритетам заінтересованих сторін;
- усунення результатів (благ), які б виникли і без здійснення проекту.

Важливим інструментом аналізу соціальної ефективності є **монетизація** – пошук та визначення фінансових еквівалентів для соціальних явищ, тобто встановлення ціни (грошове вираження вартості), як показника того, наскільки суспільство визначає цінність різних благ.

На сьогодні існує кілька підходів до оцінки ефективності соціальних проектів, основна суперечність між якими полягає в науковій дискусії щодо того, що є об'єктом аналізу – соціальна ефективність чи соціальний ефект інвестицій. Стосовно методики SROI, вона представлена як чіткий алгоритм, проте не має жодної формалізації щодо запропонованих розрахунків. Цей факт пояснюється в методичній документації – більшість соціальних благ не можуть бути точно оцінені за механізмом монетизації, тому пропонується аналізувати сам процес створення соціальних благ, а не розрахунок їх кількісних показників.

Визначення соціального ефекту інвестицій ґрунтується на методологічній позиції авторів щодо недоречності ототожнення категорії

«соціальний ефект» та «соціальна ефективність». Так, науковці вважають, що ефект – є абсолютним показником і характеризує результат, ефективність – показник відносний і характеризує процес, впродовж якого був отриманий результат. Ефективність – показник суто управлінського характеру. Ефективність пов'язана з ефектом через витрати ресурсів, що необхідні для здійснення процесу, у результаті якого був отриманий ефект (результат).

Основний показник соціальної ефективності – це підвищення якості життя людей, як результат соціально-інвестиційної діяльності. Показники соціального ефекту надають уявлення про кількісну сторону досягнутих соціальних цілей, заради яких інвестиційний проект розроблявся і здійснювався. Таким чином, «соціальний ефект інвестицій» та «соціальна ефективність інвестицій» є різними поняттями, перша категорія визначає соціальний результат від інвестиційної діяльності, а друга – процес соціального інвестування.

Головна відмінність полягає в тому, що соціальна ефективність інвестицій може бути отримана за умови витрат, які суб'єкт інвестиційної діяльності спрямує на посилення свого «значення» в суспільстві, стимулювання свого економічного росту, у результаті – задоволена потреба в інвестуванні соціальної сфери тільки з боку суб'єкта (наприклад, спонсорство).

А за «соціальним ефектом інвестицій» суб'єкт інвестиційної діяльності (ст. 5 Закону України «Про інвестиційну діяльність»), окрім отримання доходу, задовольняє і соціальні потреби суспільства також, тобто створюється «корисний ефект» від інвестиційної діяльності. Отже, якщо результати від інвестицій отримує не тільки суб'єкт інвестиційної діяльності, а й суспільство – це і є соціальний ефект інвестицій.

На думку С. Маркова, єдиний уніфікований показник виміру соціального ефекту – це чисельність населення (мешканців області, району), які можуть отримати матеріальні переваги, послуги соціального характеру (медичні, освітні та інші аналогічні послуги), робочі місця та задовольнити свої духовні потреби в результаті реалізації інвестицій.

Впровадження проектів державно-приватного партнерства (ДПП) пов'язане з метою реалізації суспільних інтересів, у тому числі й соціальних. Оскільки одним з джерел фінансування проектів ДПП є кошти бюджету, що надходять від платників податків, для оцінювання ефективності такого проекту є недостатнім врахування тільки комерційної ефективності, необхідним є дослідження й його соціальної ефективності.

Соціальна ефективність відображає відповідність результатів господарської діяльності основним соціальним потребам та цілям суспільства, інтересам окремої людини. Підсумовуючи вище наведений аналіз методичних підходів до оцінки соціальної ефективності проектів зазначимо наступне:

1) суб'єктами соціальних інвестицій є: органи публічної влади, державні і комунальні підприємства, українські та іноземні приватні комерційні і некомерційні організації, фізичні особи. Для держави цілями

соціальних інвестицій можуть бути підвищення національного доходу і рівня (якості) життя одночасно; для комерційних структур, іноземних інвесторів і фізичних осіб – прибуток; для некомерційних організацій - підвищення рівня і якості життя за допомогою задоволення матеріальних, духовних і соціальних потреб. Для останніх отримання прибутку не є метою соціального інвестування;

2) у різних публікаціях можна зустріти такі визначення соціальної ефективності: «формування і задоволення духовних потреб людини»; «гармонійний розвиток особистості»; «благо суспільства або окремих груп населення» тощо. Проте ці терміни частіше не знаходять певного кількісного вираження.

Можна виділити *чотири основні показники ефективності соціального інвестування*: соціальний ефект, що характеризує міру задоволеності населення якістю життя; соціальна ефективність - показник, що визначає підвищення рівня життя людей; соціально-економічна ефективність - показник, що дає уявлення про економічну ефективність інвестиційних вкладень в соціальну сферу з урахуванням досягнутого соціального ефекту; економічна ефективність - показник, що відбиває економічну ефективність проекту на основі співвідношення результатів до витрат;

3) показники соціальної ефективності проекту дають уявлення про кількісну сторону досягнутих соціальних цілей, заради яких соціальний проект розроблявся і здійснювався: виникнення додаткових соціальних послуг, зміна індексу споживчих цін, забезпеченість житлом, зменшення безробіття, збільшення народжуваності і зниження смертності тощо.

Показники соціально-економічної ефективності визначаються після визначення соціального ефекту через збільшення фізичного об'єму послуги, зменшення вартісної оцінки послуги, зниження поточних витрат організацій соціальної сфери, збільшення числа відвідувань розважальних заходів, зниження виплат з безробіття - спектр показників величезний.

Економічна ефективність соціальних інвестицій ґрунтується на мінімізації витрат з їх розробці і здійсненні: абсолютні (різниця між сумою капіталовкладень і грошовою оцінкою його результатів), відносні (відношення грошової оцінки результатів і сукупних витрат), тимчасові (період повернення інвестицій).

Література [8,9,12,29, 31,32, 65, 68,83]

Тема 3. Соціальне замовлення

При самостійному опануванні навчального матеріалу доцільно звернути увагу на *наступні питання*:

1. Поняття соціальне замовлення.
2. Нормативно-правове регулювання соціального замовлення.
3. Технологія конкурсів соціальних проектів.

4. Функції органів місцевої влади щодо організації та проведення конкурсів соціальних проектів.

Література[9,12,18,29, 31,44,48]

Тема 4. Мета, завдання, етапи соціального проектування

При самостійному опануванні навчального матеріалу доцільно звернути увагу на *наступні питання*:

1. Формування мети.
2. Формування завдань.
3. Розробка етапів соціальних проектів.
4. Визначення основних виконавців, партнерів.
5. Очікувані результати проекту.
6. Планування проекту.

Умовно у навчальній літературі виділяють такі етапні цілі соціального проектування:

- 1) визначення проектної проблеми;
- 2) проведення проектних досліджень;
- 3) розробка проектної програми;
- 4) формування проектного цілого;
- 5) реалізація проектного зразка.

Безпосередньо етапи проектування, що служать структуруванню проектної діяльності, можуть бути представлені схемою (5.1).

1-й етап. Формулювання проблеми - визначення проблемної ситуації, що вимагає цілеспрямованих дій для її перетворення.

2-й етап. Соціальне замовлення - усвідомлення необхідності вирішення деякої соціальної проблеми з допомогою моделювання можливих варіантів перетворення соціальної ситуації.

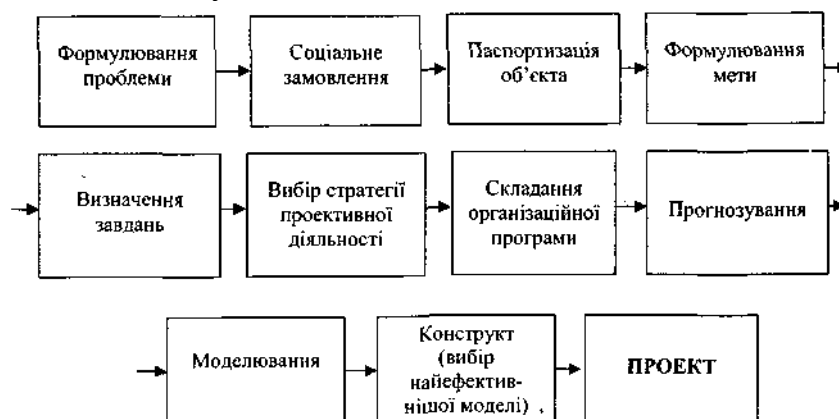

Схема 5.1. Етапи соціального проектування

3-й етап. Паспортизація об'єкта - отримання точних даних про систему, процес чи явище, опис їх стану, функціонування і розвитку. Паспорт - це документ, в якому відображаються кількісні і якісні параметри системи, що впливають на функціонування та розвиток, здійснюється аналіз структури елементів.

Етапи створення паспорта соціальної структури: а) визначення характеристик і параметрів, що впливають на нормальне функціонування і розвиток системи, їх класифікація і диференціація; б) розробка форм паспорта; в) заповнення форм паспорта, отримання необхідних даних: робота з документами, анкетування, інтерв'ювання.

4-й етап. Визначення мети. Мета діяльності - це ідеальне уявлення про результат, новий, змінений стан системи, що є підсумком всієї діяльності. Існують деякі стандартні принципи постановки і формулювання мети, серед яких можна назвати такі:

1. До успішного результату веде тільки ясна мета. Характеристика ясності передбачає такі компоненти:

◆ осмисленість мети, ясне розуміння відповідей на питання: "Якої ситуації слід досягти?", "Чому дана ситуація є пріоритетною?", "Що необхідно зробити для її реалізації?", "Що відбудеться, якщо дана ситуація не буде досягнута?";

◆ чіткість її формулювання, зрозуміле партнерам по команді та можливим опонентам і противникам. Категоричність і однозначність висловлювань, прагнення обминати образні висловлювання - найпростіші способи прояснення мети.

2. Мета має бути сконцентрована на найголовнішому.

3. Необхідність обговорення мети. Формулювання мети - це співробітництво і кооперація, що вимагає її обговорення.

5-й етап. Розробка основних завдань. Вони повинні бути достатньо конкретними, являючи собою етапи наближення до поставленої мети соціального проекту.

6-й етап. Вибір стратегії проектної діяльності - сформульовані завдання повинні бути реалізованими з допомогою конкретних засобів, заходів, послідовність і взаємозалежність яких має бути визначена на етапі, що випереджує складання організаційної програми і робочого плану проектної діяльності.

7-й етап. Складання організаційної програми. Організаційна програма забезпечує цілеспрямовану і узгоджену діяльність соціальних проектувальників на всіх стратегічних етапах проектування. Організаційна програма має таку типізовану структуру: 1) формулювання цілей і завдань проектної діяльності безпосередньо для проектувальника; 2) визначення змісту ролей і розподіл останніх залежно від здібностей діячів; 3) каталогізація об'єктів проектування; 4) чіткий виклад дій для досягнення поставленої цілі; 5) перелік засобів і очікуваних результатів.

8-й етап. Прогнозування. Це передбачення тенденцій і перспектив можливого розвитку соціальних систем, об'єктів, суспільних явищ, процесів.

В основі прогнозування лежать три взаємопов'язані джерела інформації про майбутнє: а) екстраполяція в майбутнє тенденцій, закономірностей розвитку, які добре відомі в минулому і теперішньому; б) моделювання об'єктів дослідження, представлення їх у спрощеному вигляді, зручному для отримання висновків прогнозного характеру; в) прогнозна експертна оцінка.

9-й етап. Моделювання. На основі численних варіантів верифікації і коригування прогнозів проводиться моделювання майбутніх станів систем і процесів. Нині моделювання - один із найбільш поширених прийомів пізнання і обов'язкова частина будь-якого дослідження. Модель - це така мислено представлена чи матеріально реалізована система, яка, відображаючи і відтворюючи об'єкт дослідження, здатна його замінювати так, що її вивчення дає нову інформацію про цей об'єкт.

10-й етап. Конструкт. Це вибір із багатьох моделей найбільш ефективної, що забезпечує найменші затрати при досягненні запланованого результату.

11-й етап. Проект системи. На цьому етапі ідеальна модель відображається в сукупності знаків, визначаються особливості системи, що проектується, уточнюються зв'язки, що існують у ній.

Практичні завдання:

Завдання 1. Проаналізуйте запропоновану далі технологію проектування.

Проект "Центр інформації та реабілітації" (Автор - Н.Гончарова)

Термін реалізації - 2015-2016 рр.

Виконавець - Білоцерківський інститут економіки та управління Відкритого міжнародного університету розвитку людини "Україна".

Актуальність проблеми. Досить довгий час у нашому суспільстві не приділялася належна увага проблемам людей з особливими потребами. Це стосується й освіти. Відповідно до Конституції України (ст. 53) та законів України: "Про освіту", "Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні" держава забезпечує доступність та безоплатність освіти інвалідам у державних та приватних навчальних закладах на рівні, що відповідає їх здібностям і можливостям, відповідно до бажань і інтересів. Проте на даний момент освіта людей з інвалідністю все ще є досить актуальним і відкритим питанням, адже у системі освіти інвалідів є ряд суттєвих недоліків, наприклад, недостатній рівень впровадження реабілітаційно-освітніх технологій.

Це знижує можливість людини з інвалідністю отримувати освіту, хоча держава гарантує здобуття освіти на рівні, що відповідає її здібностям і можливостям. Освіта має велике значення для кожної людини. Але для людей з обмеженими можливостями отримання освіти є життєво важливим питанням, адже саме в такий спосіб можливий розвиток особистості, її самоактуалізація, підвищення соціального статусу особистості. Крім цього, важливим фактором є економічна доцільність освіти (зокрема вищої) для інвалідів (зі збереженим інтелектом), оскільки витрати на їхню освіту повертаються у вигляді податків з працюючих кваліфікованих спеціалістів, а високий соціальний статус цих людей звільняє державу від необхідності виплати пенсій і допомог. Такий підхід використовується в країнах Західної Європи та Америки.

Створення належних умов для здобуття освіти людьми з обмеженими можливостями потребує розроблення інноваційних освітніх технологій, однією з яких є організація діяльності Центрів інформації та реабілітації. Основна мета діяльності Центру - забезпечення інформаційних запитів людей з обмеженими можливостями, адже всі категорії інвалідів страждають від обмеженого доступу до інформації. Тому головним напрямком реалізації даного проекту є забезпечення особам з інвалідністю можливості доступу до інформації, що сприятиме їхньому професійному навчанню і соціальній адаптації. Досить суттєвим є те, що оволодіння інформацією здійснюється особою з інвалідністю самостійно, без сторонньої допомоги. Існування інформаційного Центру якнайповніше забезпечить право людині з обмеженими можливостями безпосередньо працювати з навчальною та науковою літературою.

У ході підготовки даного проекту були зроблені перші кроки щодо створення озвучених книжок та електронних версій навчальної літератури. При цьому використовувався досвід діяльності Центральної спеціалізованої бібліотеки для сліпих ім. М. Островського.

У ході реалізації проекту планується здійснити ряд заходів, спрямованих на створення літератури в спеціальному форматі, якою б мали змогу користуватися люди з порушеннями зору, у тому числі і незрячі особи, люди з вадами опорно-рухового апарату.

Важливим моментом реалізації проекту є проведення презентації роботи Центру інформації та реабілітації з метою ознайомлення громадськості міста з роботою Центру та розповсюдження досвіду роботи.

Мета: забезпечити можливість доступу до інформації студентів з особливими потребами шляхом створення інформаційного центру, сприяти їхній соціальній адаптації та реабілітації.

Завдання:

- ◆ розширити можливості здобуття інформації для людей з інвалідністю через забезпечення доступу до світової глобальної мережі Internet та через користування літературою в спеціальному форматі (озвучені книги і книги в електронному форматі);
- ◆ забезпечити рівний доступ до користування бібліотекою для читачів з різноманітними читацькими інтересами й рівнями;
- ◆ допомогти студентам з особливими потребами в пошуці спеціалізованої літератури;
- ◆ підвищувати значення інформації для людей з особливими потребами в усіх сферах життя, що сприятиме їхній соціальній адаптації та реабілітації.

Етапи реалізації проекту

I. *Підготовчий* (січень-травень 2005 р.).

1. Закупівля необхідного обладнання (планшетний сканер, магнітофон, спеціальна озвучена програма, інформаційні носії).
2. Обладнання приміщення для роботи.
3. Відбір та підготовка кадрів для роботи в Центрі.

4. Визначення переліку необхідної навчальної та довідкової літератури, що має стати основою інформаційного фонду Центру.

5. Розробка методики роботи зі студентами на базі Центру.

II. *Реалізаційний* (червень-грудень 2005 р.).

1. Створення електронних версій навчальної та довідкової літератури.

2. Створення "озвучених" книг.

3. Систематизація та розміщення електронних книжок на сайті Білоцерківського інституту економіки та управління Університету "Україна".

4. Організація роботи студентів на базі Центру.

III. *Оцінювальний* (січень-липень 2006 р.).

1. Розробка критеріїв роботи Центру.

2. Здійснення моніторингу роботи Центру.

IV. *Інформаційний* (серпень-грудень 2006 р.).

1. Проведення семінару на базі філії з метою розповсюдження аналогічної системи роботи та набутого досвіду.

2. Організація відкритого доступу всіх бажаючих для ознайомлення з роботою Центру.

3. Інформування осіб з інвалідністю про існування Центру, мету його роботи та місцезнаходження.

Ресурсна база

Людські ресурси. До виконання поставлених завдань будуть залучені працівники та студенти Білоцерківського інституту економіки та управління, фахівці Центральної спеціалізованої бібліотеки для сліпих ім. М. Островського.

Матеріальні ресурси. Білоцерківський інститут економіки та управління забезпечує придбання частини обладнання, роботу волонтерів, оренду приміщення, оплату комунальних послуг, витрати на Інтернет, канцелярські товари. Інші необхідні матеріальні засоби, оплату праці працівників центру передбачено придбати за грантові кошти.

Очікуваний результат проекту

Організація Центру інформації та реабілітації дасть можливість задовольнити потреби людей з обмеженими можливостями, які спроможні здобути вищу освіту і реалізувати себе. Використовуючи досвід роботи Центру, в Україні можна створити мережу подібних центрів, які можуть діяти самостійно або ж на базі вищого навчального закладу.

Створення Центру надасть можливість особистісного зростання людям з інвалідністю через доступ до наукової й культурної спадщини людства, що дозволить їм не залишатися поза суспільним життям. Такий Центр може стати важливим засобом соціально-культурної адаптації осіб з обмеженими фізичними можливостями.

Завдання 2. Розробіть соціальний проект, який може бути реалізований на рівні місцевої громади (селищної, міської, районної).

Література[1,8,9,12,29, 31, 70,73,75,78]

Тема 5. Стратегії проектної діяльності

При самостійному опануванні навчального матеріалу доцільно звернути увагу на *наступні питання*:

1. Види проектних стратегій.
2. Лінійні стратегії.
3. Розгалужені стратегії.
4. Циклічні стратегії.
5. Принципи соціального проектування.

Поняття стратегії взяте із військового лексикону, де воно означає планування і проведення в життя генеральної лінії. У загальному смислі це поняття використовується для означення широких довготривалих заходів і підходів.

Основні аспекти стратегії як способу оптимізації діяльності:

1. Вміння моделювати ситуацію. Аналіз її зв'язку з іншими ситуаціями, прогноз її розвитку.
2. Здатність виявити необхідність змін.
3. Здатність використовувати в ході змін найбільш надійні методи, вибирати оптимальні шляхи і рішення, опиратися на коректні оцінки й раціонально надавати перевагу кращим із можливих альтернатив.
4. Здатність втілювати стратегію в практику, в конкретну дію, в контекст взаємодії, в систему дій, що спрямовані до певної мети.

Види проектних стратегій.

Лінійні стратегії. Застосовуються як способи взаємопов'язаних послідовних дій, в яких кожна із них залежить від результату попередньої, але не залежить від результатів наступних.

Розгалужені стратегії. Дозволяють здійснювати багатоваріантну і альтернативну діяльність, включаючи поетапне співставлення варіантів проектів, які можуть розвиватися незалежно один від одного, що дає можливість взаємодоповнювати проектні моделі.

Циклічні стратегії. Дають змогу повертатися, безпосередньо в процесі проектної діяльності, до одного з попередніх етапів конструювання.

Технологічні стратегії, що застосовуються в процесі соціального проектування, змінюються залежно від конкретної проектної ситуації. Так, наприклад, у випадку деякої невизначеності проблемного поля проектного впливу можливий вибір *стратегії випадкового пошуку*, що характеризується відсутністю будь-якого однозначного і чітко визначеного плану розробки проектних рішень.

Соціальний проект повинен відповідати таким основним принципам: однозначності, необхідності, повноті, несуперечливості, оптимальності.

Практичне завдання: Робота над конкретним соціальним проектом.

Література [9,12,29, 31,45,48,51]

Тема 6. Методи і методики соціального проектування

При самостійному опануванні навчального матеріалу доцільно звернути увагу на *наступні питання*:

1. Типологізація методів соціального проектування.
2. Метод матриці ідей.
3. Методика впрошування в роль.
4. Метод аналогії.
5. Методика мозкової атаки.

4. У практиці соціального проектування найчастіше використовуються такі методи: метод матриці ідей, метод впрошування в роль, метод аналогії, метод асоціації, метод мозкового штурму, метод синектики та ін.

Метод матриці ідей. На основі декількох незалежних змінних розробляються різні варіанти рішень. Як правило, розроблення соціального проекту залежить від складності і першочерговості поставлених завдань, від термінів, у рамках яких вимагається реалізувати замисел, а також від трудових, фінансових, матеріальних ресурсів. Прораховуючи варіанти із цих змінних, можна визначити найбільш ефективний шлях реалізації проекту в заданих умовах.

Методика впрошування в роль допомагає отримати більш точне уявлення про те, що потрібно зробити в процесі проектування. Це не просто погляд в проектне майбутнє, а прагнення глибше зрозуміти, як буде реалізований проект.

Метод аналогії. Є загальнонауковим і логічним методом, з допомогою якого на основі подібності, схожості предметів за певними властивостями, ознаками чи відношеннями формулюється припущення (прогноз) про наявність вказаних властивостей, ознак чи відношень у явища, яке виступає об'єктом проектування. Висновки по аналогії є більш достовірними, якщо беруться до уваги такі обставини:

- ◆ чим більше відомо про загальні ознаки у порівнюваних предметах, тим вищий ступінь висновків по аналогії;
- ◆ чим істотніші знайдені загальні ознаки у порівнюваних предметах, тим вищий ступінь подібності;
- ◆ чим глибше пізнаний взаємний закономірний зв'язок порівнюваних предметів, тим вищий ступінь вірогідності висновків.

Методика мозкової атаки (брейнстормінг) - пов'язана з генерацією ідей, з їх рівноправною конкуренцією, з можливістю співставлення. Вона здійснюється через комунікативну взаємодію, що полягає в обговоренні різноманітних проектів, експертизі фактів, полеміці думок. Процедура складається із трьох фаз:

1. Вступна фаза. Повідомлення правил діяльності, визначення проблеми, що вимагає вирішення. Час, що пропонується, - 15 хвилин. Обов'язкова умова - підготовлений ведучий, який лаконічно і дохідливо пояснює умови.

2. Основна фаза. Вільне висловлювання ідей. Час, що пропонується - 1 година. Обов'язкові умови - активна позиція ведучого, який, не тиснувши на

учасників, стимулює їхню активність; присутність спостерігача, котрий фіксує всі ідеї і висловлювання учасників.

3. Заклучна фаза. Підведення підсумків. Зібрані ідеї передаються спеціалістам, котрі займаються даною проблемою, для відбору найбільш цінних із цих ідей. Варіантом завершення брейнстормінгу може стати формування експертної групи, яка підготує огляд висловлених ідей і сформулює остаточне рішення.

Методика синектики.

Синектика - своєрідна модель групової творчої діяльності, що передбачає 7 основних кроків:

1. Першопочаткова постановка проблеми.
2. Аналіз проблеми і повідомлення необхідної попередньої інформації компетентною особою.
3. З'ясування можливостей вирішення проблеми. Члени групи пропонують найрізноманітніші шляхи вирішення проблеми. Експерт при цьому детально коментує їх пропозиції, пояснюючи, чому вони не підходять, хоча випадкове вирішення проблеми шляхом вдалих здогадок можливе уже на цьому етапі.
4. Переформулювання проблеми. Кожний член групи працює самостійно, виходячи із власного її розуміння.
5. Спільний вибір одного із варіантів переформульованої проблеми (першопочаткове формулювання тимчасово відкидається).
6. Висування образних аналогій. Ведучий підштовхує групу до пошуку яскравих, образних, метафоричних аналогій стосовно закладених в проблемній ситуації явищ. Цей етап - ключовий для синектики. Використовуються особистісні, символічні і фантастичні аналогії ("Уяви, щоб ти відчував, якби був сам печінкою, враженою алкоголем?").
7. Підгонка визначених групою підходів до вирішення проблеми чи готових рішень до вимог, що закладені в постановці проблеми.

Оволодіння соціальними працівниками, особливо тими з них, хто займається проблемами управління, основами технології проектування, активне застосування технологій проектування в практиці допоможе підвищити результативність і ефективність соціальної роботи на різних рівнях та на різних напрямках.

Практичне завдання: Робота над конкретним соціальним проектом.

Література[29, 31,48,56, 61,67,69]

Тема 7. Бюджет соціального проекту

При самостійному опануванні навчального матеріалу доцільно звернути увагу на *наступні аспекти*:

1. Поняття бюджет соціального проекту.
2. Кошторис.
3. Витрати проекту.

Практичне завдання: Робота над конкретним соціальним проектом.

Заповніть таблицю відповідно до обраного соціального проекту:

Бюджет проекту

Стаття витрат	Сума US\$
Оплата праці	
Обладнання	
Матеріальне забезпечення	
Відрядження та транспортні витрати	
Інші витрати	
ВСЬОГО:	

Заробітна плата

Посада	% робочого часу для проекту	Оклад (US\$)	Нарахування	Загальна сума	Кільк. Місяців	Повна сума	Очікуване фінансування від донорської організації (US\$)
Усього							

Обладнання

Вид обладнання	Кількість	Сума	Очікуване фінансування від донорської організації (US\$)
УСЬОГО:			

Матеріальне забезпечення

Назва матеріалів	Ціна	Кількість	Сума	Очікуване фінансування
УСЬОГО:				

Відрядження транспортні витрати

Статті витрат	Сума	Очікуване фінансування (US\$)
УСЬОГО:		

Інші витрати

За що передбачається сплатити	Сума	Очікуване фінансування (US\$)
УСЬОГО:		

Література [48,58,59,67,69]

Тема 8. Захист проекту

При самостійному опануванні навчального матеріалу доцільно звернути увагу на *наступні аспекти*:

Практичні завдання:

1. Захист проекту.
2. Попередній контроль.
3. Корекція проекту за підсумками моніторингу.
4. Завершення робіт та ліквідація проекту

Література [1,8,9,12,29, 31]

Поточний модульний контроль

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Соціальне проектування як конструювання соціальної дійсності.
2. Загальні принципи проєктивної діяльності в соціальній роботі.
3. Формулювання проблеми в соціальній роботі.
4. Розробка концепції проєкту.
5. Оцінка життєздатності проєкту.
6. Поняття соціальне замовлення.
7. Нормативно-правове регулювання соціального замовлення.
8. Технологія конкурсів соціальних проєктів.
9. Функції органів місцевої влади щодо організації та проведення конкурсів соціальних проєктів.
10. Формування мети, завдань, розробка етапів соціальних проєктів.
11. Визначення основних виконавців, партнерів.
12. Очікувані результати проєкту.
13. Планування проєкту.
14. Види проєктних стратегій.
15. Лінійні стратегії.
16. Розгалужені стратегії.
17. Циклічні стратегії.
18. Принципи соціального проектування.
19. Типологізація методів соціального проектування.
20. Метод матриці ідей.
21. Методика впровадження в роль.
22. Метод аналогії.
23. Методика мозкової атаки.
24. Поняття бюджет соціального проєкту. Кошторис. Витрати проєкту.
25. Захист проєкту. Попередній контроль.
26. Корекція проєкту за підсумками моніторингу. Завершення робіт та ліквідація проєкту.
27. Технологічний підхід у пізнанні сучасної соціальної дійсності й діяльності: гуманітарна та природнича парадигми.
28. Сутність соціальних технологій. Теоретична модель соціальної технології: структура і властивості соціальної технології. Типологізація і класифікація соціальних технологій.
29. Соціальна технологія як система. Методологічні принципи побудови і впровадження соціальних технологій. Загальна схема соціальної технології.
30. Основні функції соціальних технологій. Розробка та провадження нових соціальних технологій.
31. Особливості організації соціальної роботи в Україні. Специфіка соціальних проблем.

32. Моделі практики соціальної роботи. Технологічна специфіка і потенціал соціолого-орієнтовних, психолого-орієнтовних і комплексних моделей соціальної роботи.
33. Соціальне передбачення і соціальне проектування передбачення як технології соціальної роботи. Визначення понять «проектування» та «передбачення».
34. Діяльність і проекти «Римського Клубу».
35. Соціальне прогнозування як різновид діагностичних технологій.
36. Основні види соціальних прогнозів.
37. Функції соціального прогнозування.
38. Етапи та методи соціального прогнозування.
39. Поняття моделі. Моделювання соціальних відносин і структур.
40. Зв'язок з громадськістю, як одна з базових технологій соціальної роботи: зміст, програма, прийоми ПР.
41. Система управління соціальною роботою: загальне розуміння про управлінські технології, задачі та принципи.
42. Функції організаційної структури і методи створення організації і реорганізації.
43. Соціальна служба як інституційна основа управління.
44. Регіональні моделі управління соціальною роботою.
45. Технології групового вирішення проблем в системі соціальної роботи: соціальні проекти, програми, соціальне планування.
46. Організація роботи установ соціальної сфери: інформаційні системи і технології в процесі управління соціальною роботою; технологія та організація діловодства в установах соціальної сфери.
47. Сутність соціологічного підходу до технологій соціальної роботи.
48. Соціологічні методи у вивченні соціального обслуговування.
49. Соціальний моніторинг як основа вивчення соціального обслуговування: його специфіка, показники, банк даних.
50. Конкретні технології соціальної роботи з різними категоріями клієнтів: технології соціальної роботи з конкретними соціальними групами та в різних сферах життя.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна:

1. Антонюк Г. А. Социальное проектирование и управление общественным развитием. — Минск, 1988.
2. Анисимов А. С. Технологизация: ее природа и социальная роль. — Харьков, 1989.
3. Бергер П., Лукман Т. Социальное конструирование реальности. — М., 1995.

4. Беспалько В. П. Слагаемые педагогической технологии. — М.: Педагогика, 1989.
5. Бестужев-Лада И. В. Нормативное социальное прогнозирование. — М.: Наука, 1987.
6. Бестужев-Лада И. В. Поисковое социальное прогнозирование. — М.: Наука, 1984.
7. Внедренческая и практическая деятельность // Служба социального развития предприятия: Практик. пособие. — М.: Наука, 1989. 21
8. Гидденс Э. Устроение общества: Очерк теории структуризации. — М.: Академический проект, 2003.
9. Девятко И. Ф. Диагностическая процедура в социологии. Очерк истории и теории. — М.: Наука, 1993.
10. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: Навч. посіб. — К.: Академ. вид-во, 2004.
11. Дудченко В. О., Макаревич В. Н. Социоинженерная деятельность, социальное проектирование, социальная технология // Марксистско-ленинская социология. — М., 1989.
12. Иванов В. К., Патрушев В. И., Галиев Г. Т. Инновационные социальные технологии устойчивого развития. — Уфа: ООО “Дизайн Полиграф Сервис”, 2003.
13. Иванов В. Н., Патрушев В. И. Социальные технологии: учеб. пособие / В. Н. Иванов, В. И. Патрушев. Акад. наук социал. технологий и мест. самоуправления. — 2-е изд., доп. — М.: Муниципальный мир, 2004.
14. Иванов В. Н. Новая цивилизация XXI века: технология становления (Энциклопедия управленческих знаний. Мир управления на пороге новой цивилизации) / В. Н. Иванов. — М.: Знание; Муниципальный мир, 2006.
15. Крючков Ю. А. Теория и методы социального проектирования. — М.: МГП “Информрекламиздат”, 1992.
16. Матвієнко В. Я. Прогностика. — К.: Українські пропілеї, 2000.
17. Панина Н. В. Технология социологических исследований. — К.: Институт социологии НАНУ, 1998.
18. Патрушев В. И. Социальные резервы трудового коллектива: пути реализации. — К., 1990. 22
19. Подшивалкина В. И. Социальные технологии: проблемы методологии и практики. — Кишинэу, 1997.
20. Поппер К. Открытое общество и его враги. — М.: Феникс, 1992. — Т. 1–2.
21. Почепцов Г. Г. Информационно-политические технологии. — М.: Центр, 2003.
22. Почепцов Г. Г. Коммуникативные технологии двадцатого века. — М.: Рефл-бук; К.: Ваклер, 2000.
23. Пригожин А. И. Нововведения: стимулы и препятствия (социальные проблемы инноватики). — М.: Политиздат, 1989.

24. Пцоловский Т. Принципы совершенной деятельности. Введение в праксеологию. — К., 1993.
25. Рабочая книга по прогнозированию. — М.: Мысль, 1982.
26. Социальные технологии: Толковый словарь / Отв. ред. В. Н. Иванов. — М.; Белгород: Луч-Центр социальных технологий, 1995.
27. Скідін О. Л. Управління освітою: теоретико-методологічний аналіз соціальних технологій. — Запоріжжя: ЗДУ, 2000.
28. Соціальна експертиза в Україні: методологія, методика, досвід впровадження / За ред. Ю. І. Саєнка. — К.: Ін-т соціології НАНУ, 2000.
29. Социальные технологии в системе производства зарубежных стран: Хрестоматия: В 4 т. / Сост и ред. Г. Д. Никредин, Е. М. Бабосов, Н. И. Бушин и др. — Минск; Волгоград, 1993.
30. Сурмин Ю. П., Туленков И. В. Теория социальных технологий: Учеб. пособие. — К.: МАУП, 2004.
31. Теория управления: социально-технологический подход: Энциклопедический словарь / Под ред. В. Н. Иванова, В. И. Патрушева. — 3-е изд., перераб. и доп. — М.: Муниципальный мир, 2004.
32. Штомка П. Социология. Анализ современного общества / Пер. с польск. С. М. Червоной. — М.: Логос, 2005.

Додаткова:

33. Анатомия кризисов / А. Д. Арманд, Д. И. Люри, В. В. Жерихин и др. — М.: Наука, 1999. 23
34. Бакиров В. С. Ценностное сознание и активизация человеческого фактора. — Харьков: Выща шк.; Изд-во при ХГУ, 1988.
35. Баталов Э. Я. В мире утопий: Пять диалогов об утопии и утопических экспериментах. — М.: Политиздат, 1989.
36. Бестужев-Лада И. В., Наместникова Г. А. Технология прогнозных разработок социальных процессов. — М.: НПО "Поиск", 1992.
37. Бешелев С. Д., Гурвич Ф. Г. Экспертные оценки. — М.: Наука, 1973.
38. Бортник Е. М., Коротков Э. М., Никитаева А. Ю. Управление связями с общественностью: Учеб. пособие / Под ред. проф. Э. М. Короткова. — М.: ИД ФБК-ПРЕСС, 2002.
39. Девятко И. Ф. Диагностическая процедура в социологии. Очерк истории и теории. — М.: Наука, 1993.
40. Джелали А. Секреты Наполеона. Память. Внимание. Скорочтение. — Харьков: "Харків", 1995.
41. Добрав Г. М., Ершов Ю. В. Экспертные оценки в научно-техническом прогнозировании. — К., 1974.
42. Дудченко В. С. Инновационные игры. — Таллинн, 1989.
43. Еримбетова С. Использование интерактивных (диалоговых) технологий обучения в процессе творческого саморазвития личности учащегося // Alma mater. — 2003. — № 11. — С. 48–50.

44. Зайцевский П. Г., Зворыкин А. В., Мироненко С. В. Избирательные технологии: 100 вопросов и ответов. — М.: Поматур, 1999.
45. Здравомыслов А. Г. Социология конфликта: Россия на путях преодоления кризиса: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. — М.: Аспект Пресс, 1995.
46. Игнатов В. Г., Кутырев Н. П., Кислицин С. А. Технологии избирательных кампаний. — М.; Ростов: ИКЦ “МарТ”, 2004.
47. Иванов В. Н., Матвиенко В. Я., Патрушев В. И., Молодых И. В. Технологии политической власти: зарубежный опыт. — К., 1994.
48. Ілляшенко С. М. Управління інноваційним розвитком: проблеми, концепції, методи: Навч. посіб. — Суми: ВТД “Університетська книга”, 2003. 24
49. Кочубей Л. О. Вибірчі технології: політологічний аналіз на прикладі виборів до парламенту сучасної України. — К.: Юрид. думка, 2006.
50. Красовский Ю. Д. Мир деловой игры. — М.: Экономика, 1980.
51. Ланкова Л. А., Петровский А. М., Шнейдерман М. В. Организация экспертизы и анализ экспертной информации. — М.: Наука, 1984.
52. Лейбин В. М. Римский клуб // Современная западная философия: Словарь / Сост.: В. С. Малахов, В. П. Филатов. — М.: Политиздат, 1991. — С. 266–268.
53. Лем Ст. Сумма технологий. — М.: Мир, 1968.
54. Лисичкин В. А. Теория и практика прогностики. Методологические аспекты. — М.: Наука, 1972.
55. Макаревич В. Н. Игровые методы в социологии: теория и алгоритмы. — М., 1994.
56. Малкин Е., Сучков Е. Политические технологии. — М.: Русская панорама, 2006.
57. Мальцева Н. М. Грязные избирательные технологии. Мифы и реальность. — М., 2003.
58. Меерович М. И., Шрагина Л. И. Технология творческого мышления: Практик. пособие. — Минск.: Харвест; М.: АСТ, 2000.
59. Мор Т. Утопия. — М.: Наука, 1978.
60. Морозов А. О., Косолапов В. Л. Інформаційно-аналітичні технології підтримки прийняття рішень на основі регіонального соціально-економічного моніторингу. — К.: Наук. думка, 2002.
61. Никредин Г. Д. Социальные технологии в системе производственной деятельности: Методология, методика, практика. — Волгоград, 1992.
62. Панарин И. Н. Информационная война и выборы. — М.: Городец, 2003.
63. Перлаки И. Нововведения в организациях. — М., 1980. 25
64. Платов В. Я. Деловые игры: разработка, организация, проведение: Учебник. — М., 1991.
65. Привалов Ю., Рогожин О., Саенко Ю. Соціальна експертиза: підходи й методи // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. — 1998. — № 1–2.
66. Прогностика. Терминология. — М.: Наука, 1990.

67. Расторгуев С. П. Философия информационной войны. — М., 2000.
68. Сиротин А. В., Мицкевич А. А. Методы и процедуры обработки экспертных оценок в управлении. — М., 1980.
69. Ситуаційна методика навчання: український досвід: Зб. статей / Упоряд. О. Сидоренко, В. Чуба. — К.: Центр інновацій та розвитку, 2001
70. Скідін О. Л. Аналіз понять, пов'язаних з технологією діагностування // Социальные технологии: актуальные проблемы теории и практики: Межвузовский сборник научных работ. — Вып. 9. — К. — Запорожье — Одесса: Этта-Пресс, 2000.
71. Современные социальные технологии: Сущность, многообразие форм. — Белгород, 1991.
72. Соціологічна експертиза в державному управлінні (на прикладі досліджень політичної реформи в Україні): Наук.-метод. посіб. / За заг. ред. В. Д. Бакуменка, Л. Г. Штики / Кер. авт. кол. Ю. П. Сурмін. — К.: Вид-во НАДУ, 2003.
73. Суименко Е. И. Социодиагностика: особенности познавательных функций // Социальные технологии: актуальные проблемы теории и практики: Межвузовский сборник научных работ. — Вып. 1. — К. — Запорожье — Одесса: Этта-Пресс, 1998.
74. Сурмин Ю. П. Социальный эксперимент как средство познания и преобразования общественных явлений // Социальное познание: принципы, формы, функции. — К.: Наук. думка, 1989.
75. Сурмин Ю. П. Социальный эксперимент: очерки методологии. — К.: Вища шк., 1991.
76. Сурмин Ю. П. Методология анализа ситуаций (Case Study Method). — К.: Центр инновации и развития, 1999.
77. Сурмин Ю. П. Теоретико-методологические аспекты кризисов и антикризисных технологий / Соціологічна наука і освіта в Україні. Вип. 1. Концептуальні засади становлення і розвитку соціологічної науки і освіти в Україні. — К.: МАУП, 2000. — С. 85–94. 26
78. Сурмин Ю. П. Технологии творчества в научном мышлении // Социальные технологии (международный межвузовский сборник научных работ). К. — Москва — Одесса — Запорожье. — 2006. — С. 335–349.
79. Сурмин Ю. П., Нарижный Д. Ю. Избирательные технологии. — Дніпропетровськ: ПОРОГИ, 2001.
80. Уткин Э. А. Антикризисное управление. — М.: Ассоциация авторов и издателей “Тандем”; ЭКМОС, 1997.
81. Фурье Шарль. Новый хозяйственный и социетарный мир, или Открытие способа привлекательного и природосообразного труда, распределенного в сериях по страстям // Избр. соч. — М.: Изд-во АН СССР, 1954. — Т. III.
82. Чернявский А. Д. Антикризисное управление: Учеб. пособие. — К.: МАУП, 2000.

83.Щербина В. В. Средства социальной диагностики. — М.: Наука, 1993.